

Zárójelentés

2012 októberében sikeresen lezártuk a négyéves kutatási projektünket: a vállalt feladatokat elvégeztük, egy-egy területen jóval túl is teljesítettük a pályázáskor megfogalmazott célokat. Az ütemezésben jól tudtuk követni az eredeti tervet, csak az első kötet megjelenése csúszott főképp szerzői jogi és nyomdai nehézségek miatt, a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat pedig kisebb keretmódosításokkal (egy-egy beszerzést előbbre hoztunk, illetve későbbre halasztottunk, a meg nem valósult utazásra szánt összeget szakkönyv vásárlásra fordítottuk) hatékonyan felhasználtuk.

A munkaterv pontjait követve így összegezhetem az eredményeket:

1. Aprólékos munkával áttekintettük az avantgárd programszövegeket, elsőként régiók szerint haladva, utána pedig a korpuszt alkotó szövegtípusok szerint. Mindkét megközelítés jelentős nehézséget okozott, mert a latin-amerikai irodalomtörténetben eleve pontatlanok a régióhatárok, hol túl szűkösek a keretek (például Argentína, Uruguay, Paraguay esetében), hol pedig túl tágak (például a karibi térségben), illetve ritkán lehet egységesen feldolgozni a látszólag rokon ibériai és spanyol-amerikai jelenségeket. A munkát külföldi könyvtározással, személyes kapcsolatokon keresztül és természetesen az internet adta lehetőségek kihasználásával végeztük. Jelentős lendületet adott a munkának Menczel Gabriella Madridban és Argentínában (Buenos Aires, Mendoza) végzett munkája, Scholz László észak-amerikai, illetve németországi kutatása, akárcsak Kutasy Mercédesz madridi, illetve Buenos Aires-i tartózkodása. Mindhárom esetben lehetőség nyílt nem könyvári folyóiratok, illetve programszövegek megismerésére, és főképp a témával foglalkozó szakemberekkel való konzultálásra (C. Manzoni, P. Cuperman, E. A. Montero, Ch. Olibos, B. Castro Morales, M. E. Babino, G. Sarti, Juan Manuel Bonet) A feltáró munka tovább tartott, mint eredetileg gondoltuk, de a várakozást meghaladóan sikerült teljességében áttekinteni az anyagot; sok igazi ritkaság is a látóterünkbe került, például az argentin El Gallo anyaga, vagy a chilei Nefalí Agrella munkássága.
2. A programszövegek válogatása sokkal nagyobb feladat volt, mint véltük, nemcsak a korpusz terjedelme miatt, hanem kimondottan fragmentális

jellege és műfaji változatossága miatt is. Latin-Amerika esetében különösen gyakoriak a hiányos szövegek, a tervezett és hirdetett folyóiratszámok elmaradása, a kéziratban maradó programszövegek. Végül negyvennyolc szöveget választottunk ki kiadásra, ebből egy kivétellel egy sem jelent még meg magyarul; igyekeztünk minden tematikai elem reprezentálására (irodalom, politika, film, színház, képzőművészet, zene), és arányaiban is követni az ibériai és latin-amerikai avantgárd mozgalmak bemutatását. Elrendezésben végül a sok lehetőség közül a kronologikus sorrendnél maradtunk, de készült hozzá természetesen országok szerinti mutató. Bevezető tanulmányt Menczel Gabriella írt a kötethez, a fordítás valóban rendkívül bonyolult munkáját Kutasy Mercédesz, Scholz László és két diákunk, Baglyosi Leona és Perényi Katalin végezte. A fő gondot a magyar változatok készítésekor nemcsak az avantgárd szövegek stílusa jelentette, hanem a korabeli terminológia korántsem következetes használata is; egy példa: spanyolul a szürrealizmust „ultraizmusnak” is hívják, hol így, hol úgy szerepel, de nem teljesen fedi egymást a két elnevezés; továbbá a neologizmusok javát ugyan át lehetett tenni magyarra, de a „noísmo”-t vagy az „atalayismo”-t már nem sikerült, így végül is a fordításban vegyes képlet született. Az elhúzódnak munkák miatt kötet megjelentetésével mi több mint egy évet csúsztunk, csak 2011 végére készültünk el; késedelmet okozott a szerzői jogok tisztázatlan kérdése is (a szövegek csak kisebbik részénél volt mentességünk, illetve több szerző és kiadó elérhetetlennek bizonyult); erre valóban nem számítottunk, végül úgy tudtuk csak megoldani a helyzetet, hogy lemondunk a kétnyelvű publikálásról, és csak egy nyelven, magyarul adtuk közre a programszövegeket. A kötet színvonalas és mutató kiadvány, Kutasy Mercédesz által tervezett formátuma, címlapja és a Magyarországon jórészt ugyancsak nem elérhető, külföldi gyűjtők engedélyével közölt, válogatott illusztrációi jól tükrözik az avantgárd szellemet; tartalmában pedig igazi novum a magyarországi irodalomkritikában.

3. A program leglátványosabb és legörömtelibb része az, hogy a végzett kutatómunka eredményei máris átkerültek az egyetemi oktatásba. 2009

óta, hála a projektnek, mind az irodalomtörténeti előadásokon, mint a szakszemináriumokon külön hangsúlyt kaptak az avantgárd témák, aminek hatására sok diákunk írt esszét, tanulmányt vagy épp szakdolgozatot ebből a témakörből, amint sokan vállaltak részt a projekt további munkálataiban is, például a nemzetközi szimpózium előkészítésében és megrendezésében. A munkatervi ütemezést követve már a második évben tartottunk két idevágó féléves szakszemináriumot, nevezetesen Menczel Gabriella Spanyol-amerikai költészet a XX. században címmel tanította a friss anyagát BA-s és MA-s diákjainak (BMA-SPAD-243), Kutasy Mercédesz pedig a kubai kísérletező irodalom és vizualitás témakörét építette be az 2009-10 II. félévében tartott Irodalmi szakszemináriumába (SPA-310.1). Egy évvel később az SPN-143-as Spanyol-amerikai irodalomtörténeti szakszemináriumot az avantgárd kispróza friss anyagából állította össze; ugyanabban a félévben Menczel Gabriella pedig a költészeti kutatásait emelte be a BMA-SPAD-243-as tanegységbe. Maguk a kiáltványok önálló témaként az 2011-12-es félévben jelentek meg először a Spanyol Tanszék curriculumában (BMA-SPAD-240). Fontos az is, hogy nem csak spanyol szakosokhoz jutottak el ezek az eredmények: Menczel Gabriella, Kutasy Mercédesz és Scholz László 2008-2011 közt a Romanisztikai Intézet keretében tartott közös BA-s és MA-s kurzuson tartott több önálló előadást (BMA-SFI-422.3, BMA-SPAD-240.1) erről a témáról. A folyamat láthatóan nem állt meg a projekt végéhez közeledve sem: a mostani, 2012-13-as félévben a téma történeti összekapcsolására építi Kutasy Mercédesz a BBN-SPA-334/a-s irodalomtörténeti szakszemináriumát (Avantgárd kispróza, a "boom" és a neoavantgárd). Mindez összesen tíz kurzust érintett (hármat vállaltunk), amit a publikációk mellett jelentős sikernek érzünk.

4. Ugyancsak jól teljesült és sikerült a projekt 4. évi tervének megvalósítása: a Spanyol Tanszéken megrendeztük a vállalt nemzetközi szimpóziumot és összegzésként kiadtuk két kötetben spanyolul az előadások teljes anyagát. A szervezésbe bevontunk több spanyol BA-s, MA-s spanyol szakos diákot, a szerkesztésbe pedig két doktoranduszt (Skrapits Melindát és Perényi Katalint). Kiemelt előadónak sikerült megnyernünk két spanyol (Juan

Manuel Bonet és Domingo Ródenas de Moya) és egy argentin szaktekintélyt (Celina Manzonit), kihasználva korábbi, illetve Erasmus-kapcsolatainkat meghívtuk a többi közt Julio Prietót (Berlin), Trinidad Barrerást (Sevilla), Álvaro Salvadort (Granada), Javier de Navascuést (Pamplona), Javier Vargas de Lunát (Québec). A magyar előadókkal együtt összesen 24 előadást hangzott el. Ilyen eminens szakmai „seregszemlével” az esemény önmagában is jelentős volt, de külön kiemelendő, hogy magyar részről nem csak hispanista kollégák szerepeltek (hanem például magyaros, angolos, illetve szlavista kollégák is), továbbá hogy a megszokott költészeti megközelítésen túllépve sikerült megvalósítanunk azt a munkatervben is hangsúlyosan szereplő célt, hogy teljesebb művészeti látásmóddal elemezzük az avantgárd jelenségét: jelentős számú előadó beszélt a gyakran elhanyagolt avantgárd próza témáiról, és egészen egyedi, a hagyományos irodalomkritikán túllépő témák kerültek felvetésre a spanyol nyelvű irodalomhoz kapcsolódva, így például a színpadi díszlet (Buzás Mária), Szervánszky Endre zenéje (Dalos Anna), Luis Buñuel filmművészete (Kappanyos András). Az eredményeket két kötetben spanyolul adtuk közre (szerkesztők: Menczel Gabriella, Perényi Katalin, Skrapits Melinda), az illusztrációkat CD-ROM-on mellékeljük, a formátum és a címlap követi a programszövegek Kutasy Mercédesz által tervezett kötetét.

Budapest, 2012. november 20.

Dr. Scholz László
ELTE Spanyol Tanszék